

AiA Art News-service

NRC

HANDELSBLAD

Zelfs kenners geloofden in hun echtheid

Kunstvervalsing Veilinghuis Sotheby's betaalde een privéverzamelaar onlangs 10 miljoen euro compensatie voor een valse Frans Hals.

- Arjen Ribbens
11 oktober 2016

Portret van een Man, niet door Frans Hals

De kunstmarkt houdt de adem in. Is er een meestervervalser aan het werk? Experts van het Mauritshuis, het Louvre, de National Gallery in Londen en het Metropolitan in New York hebben schilderijen van 'oude meesters' geautoriseerd dan wel geëxposeerd die net zo vals blijken te zijn als de Vermeers waarmee Han van Meegeren 75 jaar geleden de kunstwereld wist te bedriegen. „Doodeng”, zegt Bob Haboldt, een handelaar in oude meesters.

Sotheby's maakte donderdag bekend dat het omgerekend bijna 10 miljoen euro heeft terugbetaald aan een privéverzamelaar uit het Amerikaanse Seattle. In opdracht van de Londense Weiss Gallery, vaste deelnemer aan Tefaf, had het veilinghuis in 2011 bemiddeld bij de verkoop van een schilderij van Frans Hals, een portret van een onbekende man met schouderlang haar en een licht spottende blik.

Het veilinghuis, dat bijna een half miljoen euro commissie aan de transactie overhield, zag zich tot restitutie verplicht na een technisch onderzoek. Het paneel is zeventiende-eeuws, maar de verf bevat twintigste-eeuwse synthetische elementen.

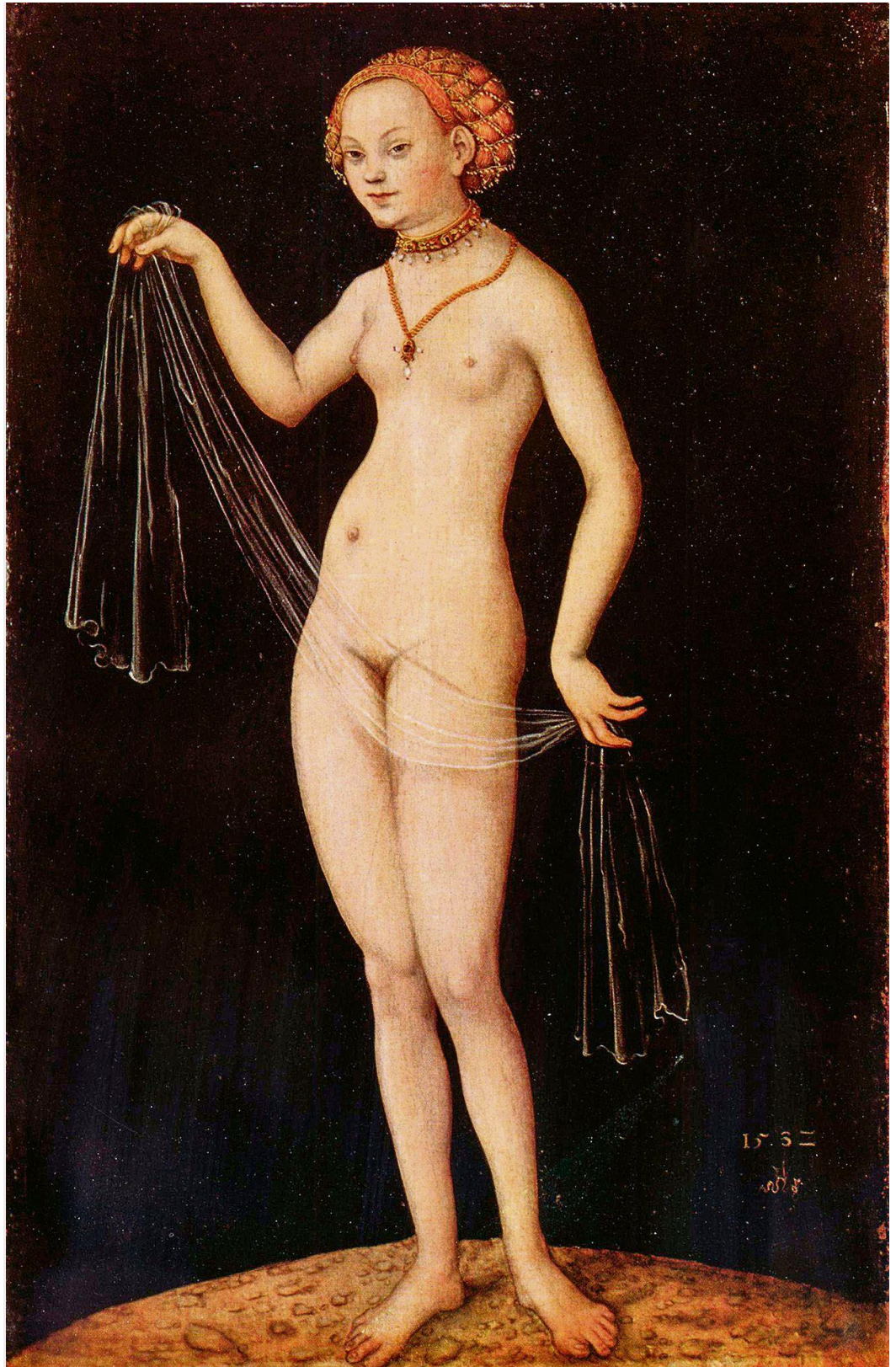
Pijnlijk voor vele experts. In 2008 weigerde de Franse minister van Cultuur een uitvoervergunning voor het paneel. Conservatoren van het Louvre waren enthousiast en na onderzoek door het laboratorium van het museum werd geprobeerd het schilderij te verwerven.

Door gebrek aan fondsen lukte dat niet. Zelfs een fundraisingsoiree in Hôtel d'Avaray, de residentie van Nederland in Parijs, mocht niet baten. Geen van de uitgenodigde directeurs van de in Frankrijk actieve Nederlandse bedrijven bood zich als sponsor bij het Louvre aan. Daarna belandde de onbekende Frans Hals via Sotheby's in Amerika.

Quentin Buvelot, hoofdconservator bij het Mauritshuis in Den Haag, is een van de gefoete experts. Samen met Blaise Ducos, conservator bij het Louvre, publiceerde Buvelot in februari 2014 het artikel 'A rediscovered portrait by Frans Hals' in *The Burlington Magazine*. Volgens de auteurs hoorde het portret „onmiskénbaar tot Hals' late periode". Hun conclusie: „Een zeer belangrijke uitbreiding van het oeuvre van Hals."

Buvelot laat desgevraagd weten dat hij het schilderij in het Louvre heeft bestudeerd. „Bijzonder aan dit schilderij is dat het geen kopie of variant van een bekend schilderij van de kunstenaar is, maar dat het een in de geest van Hals bedacht portret is. En zo geraffineerd vervaardigd, dat veel kenners geloofden dat het door de kunstenaar zelf was uitgevoerd."

Volgens de conservator noopt deze „zeer getalenteerde vervalser tot nog meer waakzaamheid bij het toeschrijven van schilderijen".

Een naakte Venus met voile, mogelijk niet van Lucas Cranach

Twijfels over een Lucas Cranach

Een voorval in Aix-en-Provence, eerder dit jaar, leidde tot de ontmaskering van de Hals. Daar nam de Franse politie op een tentoonstelling een schilderij van de Duitse renaissanceschilder Lucas Cranach in beslag. Het schilderij, een naakte Venus met voile, is in 2013 door de Londense kunsthandelaar Colnaghi, ook Tefaf-deelnemer, verkocht aan de prins van Liechtenstein.

Tot de inbeslagname werd besloten op basis van sterke aanwijzingen dat het schilderij vals is. Experts van het Louvre zijn nog bezig met een onderzoek.

De Cranach bleek afkomstig van dezelfde eigenaar als de Frans Hals: privéverzamelaar Giuliano Ruffini. Deze 71-jarige Fransman met Italiaanse ouders heeft inmiddels verklaard dat hij tal van oude meesters heeft verkocht. Onder meer werken van Van Dyck, Velázquez, Coorte, Bronzino en Correggio. Veel van die kunstwerken zou hij weer van een andere verzamelaar hebben gekocht.

Ruffini noemt zichzelf liefhebber, geen expert en zegt de werken nooit als oude meesters te hebben aangeboden. Toen hij ontdekte dat de tussenpersoon die hem 510.000 euro had betaald voor een paneel en dat als een Cranach voor 3,2 miljoen euro doorverkocht aan Colnaghi, ontstond er ruzie die tot de confiscatie van het paneel leidde. De Londense kunsthandelaar verkocht het schilderij aan de prins voor 6,6 miljoen euro.

De publiciteit over de Cranach bereikte ook de Amerikaanse eigenaar van de Frans Hals. Op zijn aandringen besloot Sotheby's tot een uitgebreid technisch onderzoek naar de echtheid van het portret.

Kunsthandelaar Bob Haboltd spreekt van het grootste kunstschandaal sinds Han van Meegeren. „Zelfs als het maar om tien vervalsingen zou gaan, hebben we het over een smak geld.” De zaak benauwt hem zeer. Van Meegeren kon succes boeken omdat een aantal experts op leeftijd destijds hunkerde naar de vondst van een vroege Vermeer. Nu, zegt Haboltd, zijn ter zake kundige experts, zelfs gesteund door technisch onderzoek, op niveau genept.

Het gebrek aan betrouwbare herkomstgegevens en het ontbreken van referenties in de vakliteratuur over Hals en Cranach had de betrokkenen achterdochtig moeten maken, zegt Haboltd. Hij verwacht dat kunstkopers meer eisen zullen gaan stellen, zowel op wetenschappelijk als op financieel gebied.

Haboldt vermoedt dat het om een atelier met vervalsers gaat. „Ik kan me niet voorstellen dat één persoon de techniek van uiteenlopende oude meesters zo in de vingers heeft.”

Het Frans Hals Museum in Haarlem onderzoekt samen met het RKD – het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis – of het mogelijk is om een Frans Hals-kenniscentrum op te zetten.

Het wordt hoog tijd om expertise te bundelen, zegt directeur Ann Demeester. „Van onze drie grote meesters uit de Gouden Eeuw is Hals de enige zonder gecentraliseerd oeuvreonderzoek en kennisinstituut.” Demeester betwijfelt of dat centrum certificaten van echtheid voor schilderijen van Hals gaat afgeven. „Dan begeef je je in gevaarlijk moerassig territorium. Moet je dat wel willen?”